

בס"ד, יום ראשון יא' תשרי תשע"ב

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת בכורות כג – כט (134)

א. (1) מה מבואר במשנה בפרה גבי דין טומאתו של אפר פרה שהתערב עם אפר מקלה, ומה סברו להוכיח מינה? והאם סותר הוא אף להמבואר במתניתין דתרומה גבי סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין, ומדוע? וכיצד דחו? (2) מה דינה של תערובת "גבילה בשחוטה" לענין אכילה ולענין טומאה (פרט), ומדוע? (3) מה דין טומאתה של חררת דם ששפעה מבהמה גסה, ומדוע?

ב. (1) מה דינה של טומאה שאינה ראויה לגר או לכלב, ומניין? (2) ציר שהשיקוהו לטהרו, ועתה נפלו לתוכו כל שהוא מים, מה דינו ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מהא דאמרינן בעלמא דציר עם הארץ טעון השקה, ומדוע? (3) על מה הוצרך רב לאשמוענין דהלכה בכולה פירקין לבר מפלוגתא, ומה ההכרח דדווקא הא אתי לאשמוענין, והאם יש הכרחים נוספים שלא מבוארים בגמ', ומדוע?

ג. (1) הלוקח בהמה מינקת מן העובר כוכבים, מה דינה לענין בכורה, ומדוע? ומה דינה לענין לשוחטה עם אמה, ומדוע? (2) הרואה חזיר או גמל הכרוך אחר רחל, מה דינה של הרחל לענין בכורה, ומה דינו של החזיר והגמל לענין אכילה, ומדוע? והאם אפשר לשמוע את דינן מין טלה הכרוך אחר רחל, ומדוע?

ד. 1) "השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ", אמאי נקטו דווקא "בכור" ואמאי נקטו דווקא "קופיץ"? (2) האם מותר לכתחילה לתלוש שער הבכור כדי לעשות מקום בקופיץ, ומדוע? (3) מאי טעמא הסתפקו בסוגיין אי שרי לעשות מקום לצורך שחיטה ביום טוב? ואמאי ספק זה תלוי דווקא בהתר שנאמר גבי בכור? וכיצד פשטו? והאם לענין עוף נמי נאמר האי דינא?

ה. 1) כיצד סבר רב בפלוגתא גבי "דבר שאינו מתכוון", והאם אפשר להוכיח הכי ממאי דאמר גבי "מסוכריא דנזייתא", ומדוע? והאם סותר הוא לפסקו גבי עושה מקום לשחיטה ביום טוב, ומדוע? (2) כיצד סברה הגמ' בדעת רבי יוסי בן המשולם בענין דבר שאינו מתכוון? ומדוע סברה הכי? וכיצד הסיקו בדעתו, ומהיכן (באר היטב)? (3) האם מותר לתלוש שערות לכתחילה כדי להראות מום הבכור לחכם? הוכח!

ו. 1) מה דין שער הבכור המחובר בו היכא דנפל בו מום ומת או נשחט, ומדוע? וכיצד הדין היכא דנשר כבר מחיים ולבסוף מת או נשחט, ומדוע? והאם דין זה הוא מדאורייתא או מדרבנן? (2) מה דין שער בכור תם שתלשו או שנתלש מאיליו, ומדוע? וכיצד נידון בכור שנפל בו מום אבל אכתי לא הוראה לחכם? (3) מה הוקשה לתוס' מסוגיין על הא דאמרינן בחולין דסלקא דעתין לאסור דם פסולי המוקדשין מדכתוב "תזבח"? וכיצד תירצו? (4) כיצד התבארה בסוגיין הפלוגתא דרבי יוסי ורבנן גבי "בעלי מומין אוסרים בכל שהוא ורבי יוסי אומר יבקר"?

ז. 1) מאי איכא בין תנא קמא ורבי יוסי בענין סברת חכמים גבי שער שנשר מבכור בעל מום, ומנין דהכי סבר רבי יוסי והכי סבר תנא קמא? (2) כיצד פסקינן להלכה בהאי פלוגתא דשער שנשר מבכור בעל מום, ומדוע? (3) התולש צמר מעולה או חטאת תמימה או בעלת מום, מה דינו של הצמר, וכיצד הדין היכא דנתלש מאיליו, ומדוע? והאם יש לרדן הכא משום מעילה, ומדוע?

ח. 1) מאי חשיב צמר המדולדל הנראה עם הגיזה, ומדוע? ולמאי נפקא מינה? 2) עד כמה חייב ישראל ליטפל בבכור בהמה דקה ובבכור בהמה גסה, ומדוע? 3) כהן המבקש את הבכור בזמן שהישראל עדיין חייב ליטפל בו, האם רשאי ליתנו לו (פרט), ומדוע? 4) מה נאמר על כהן המסייע בבית הגרנות כדי ליטול תרומתו? והאם בעל הגורן חייב לחזור ולהפריש תרומתו, ומדוע?

ט. 1) האם מותר לכהן או לישראל ליתן כסף לישראל על מנת שיתן מתנות הכהונה ידיה לכהן אחר, ומדוע? 2) כיצד יש לנהוג בתרומת חוץ לארץ שהתבטלה ברוב, ומדוע? 3) איזה קולות הקילו בסוגיין בתרומת חוץ לארץ? 4) כיצד יש לנהוג בענין הפרשת החלה בבבל, והאם אפשר ללמוד את דינו מדין הפרשת החלה הנאמר במקומות הסמוכים לארץ ישראל? ולאיזה כהן יש ליתן את החלה, ומדוע?

י. 1) טמא מת או שרץ הרוצה לאכול בתרומת חוץ לארץ, מה עליו לעשות כדי לאכול, ומדוע? 2) לכמה ימים נאכל הבכור לאחר שחיטתו, ומניין? ועד אימתי יש לשחטו, ומניין?

יא. 1) מניין שבכור בעל מום לכהן? ומה הוא מאי דאמרינן ביה "שלא מצינו לו בכל התורה כולה"? 2) בכור שנולד בו מום בתוך שנתו או לאחר שנתו, כמה זמן יכול להשהותו, ומדוע? והאם דין זה נאמר על הישראל או אף על הכהן? 3) מאי קמשמע לן האי ברייתא "בכור בזמן הזה עד שלא נראה לחכם רשאי לקיימו שתים ושלש שנים"? 4) השוחט את הבכור קודם שהראה מומו לחכם, כיצד יש לנהוג בו, ומדוע?

יב. 1) מי שאינו מומחה שהתיר את הבכור ונשחט על פיו, כיצד יש לנהוג עם הבכור, והאם חייב המתיר לשלם, ומדוע? ואי נימא דחייב, כמה מוטל עליו לשלם, ומדוע? 2) מי שאינו מומחה שטיהר את הטמא או טימא את הטהור, או זיכה את החייב או חייב את הפטור, מה דינו, ומדוע? 3) האם רבי טרפון היה חייב לשלם על הפרה שאסרה באכילה משום שניטל האם שלה, ומדוע?

יג. 1) הנוטל שכר לראות את המום, האם אפשר לשחוט על פיו (פרט), ומדוע? 2) האם מותר לדיין ליטול שכר (פרט), ומדוע? והאם דין זה שייך לאיסור נטילת שוחד, ומדוע? 3) האם מותר ליטול מעות על מי פרה ועל קידוש האפר (פרט), ומדוע? 4) האם מותר לכהן להלך בשדה בית הפרס כדי לטהר טמא מת? ומה דינו לאחר כניסתו, ומדוע? ומה דין כניסה לבית הפרס לצורך עשיית פסחו, או לצורך שאר מצוות?

יד. 1) האם מותר לקנות עורות צבאים או עורות של נקבות מן החשוד על הבכורות (פרט), ומדוע? ומאי חשיב "חשוד"? 2) האם מותר לקנות צמר מן החשוד על הבכורות או פשתן מן החשוד על השביעית (פרט), ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן בכורות כג כט

א. (1) במשנה בפרה מבואר דאזלינן בתר הרוב, דרק אם הרוב אפר פרה אית ביה טומאת מגע. וסברו להוכיח מינה דעל ידי הרוב חשיב כמאן דליתא לטומאה כלל, דאי כמן דאיתיה אלא דלענין מגע אזלינן בתר רובא, אמאי אינה מטמאה במשא. וכתבו התוס' דאכתי אינו סותר למאי דאמרינן טומאה עוררת טומאה, דהאי דינא אמרינן אף אי טומאה כמאן דליתיה, ומשום הכי אינו סותר למאי דאמרינן במתניתין דתרומה דחיישינן לטומאה עוררת טומאה. אמנם כתבו התוס', דמרש"י משמע דסברו להוכיח מינה אף הא דאין טומאה מעוררת טומאה. ודחו, דבברייתא תני עלה דבמשא שפיר מטמא.

(2) כיון דהשחוטה אינה יכולה להעשות נבלה הרי רוב השחוטה מבטלת את הנבלה ואינה מטמאה במגע. ולענין משא, כתבו התוס' דאם אין כזית במקום אחד, אף במשא אינה מטמאה. ודווקא היכא דיש כזית במקום אחד טמא משום משא. אמנם אף לענין מגע אם יגע בכלום לכאורה יטמא. ועוד כתבו התוס' דיש לומר דאיירי הכא כשנימוח הכל יחד, ומשום הכי לענין משא יש לטמאו, אבל לא לענין מגע, וכתבו דצריך לחלק אמאי אינו חשיב חיבור לענין מגע, עיין שם. ולענין איסור וודאי דפטור משום דכל קמא וקמא שיוור לתוך גרונו מתבטל ברוב.

(3) לענין מגע כולי עלמא מודו דאינה מטמאה, משום דאית הכא ביטול ברוב דמים שיצאו עמה. ואי נימא דטומאה כמאן דליתיה, הוא הדין דהאי טעמא יהני אף למשא. ולבר פדא דטומאה חמורה עד לגר, שפיר איכא למימר דלאו מדין מדין ביטול נמי אינה מטמאה, דהא האי חררה אינה ראויה לגר. ולשיטת רש"י האי טעמא מהני רק לענין טומאת משא, דאילו לענין טומאת מגע הוי טומאה קלה דכולי עלמא מודו דעד לכלב אכתי מטמאה. ולתוס' כל טומאת נבילה חשיב טומאה חמורה ומהני האי דאינה ראויה לגר.

ב. (1) לדעת בר פדא, טומאה חמורה עד לגר, דהא כתיב "לא תאכלו כל נבלה לגר וגו'", ומשמע דדווקא הראויה לגר קרויה נבלה. וטומאה קלה עד לכלב, וביארו התוס' דילפינן לה מדכתיב "ואת איזבל יאכלו הכלבים" ומשמע דאכילת הכלב שפיר קרויה אכילה. [ולרש"י טומאה קלה היינו טומאת מגע. ולתוס' היינו טומאת אוכלין לעשות ראשון ושני]. ולדעת רבי יוחנן האי קרא דלגר איירי בסרוחה מעיקרא, ולשיטתו כל שלא נפסל מאכילת כלב אכתי עומד בטומאתו.

(2) מבואר בסוגיין דטעון השקה נוספת, ואי נימא דאמרינן בטומאה חוזר ונעור, יש לבאר דהוא משום דחיישינן דהיה בו מחצה מים, או לפירוש אחד בגמ' מעט פחות ממחצה, דעתה יתעורר על ידי המים הנוספים. אבל אי אמרינן דיש בו רוב מים הרי נטהר כבר בהשקה. ואי נימא דלא אמרינן בטומאה חוזר ונעור, יש לטמאתו רק אם נפל עתה כל שהוא מים טמאים או מים של עם הארץ, דעתה מטמאים הם למים שנטהרו כבר על ידי ההשקה. וכתבו התוס' דמהא דאמרינן בעלמא דטעון השקה אינו ראיה, משום דהוי אמינא דלאחר שכבר נטהר לא נחזיקנו שיש בו רוב מים כדי לטמא הציור.

(3) מסקינן דקאי אמתניתין דרשב"ג גבי הלוקח בהמה מניקה. דאי אמתניתין דריש פירקין גבי הלוקח בהמה תוך שנתה מן הגוי, הא פליגי התם. ואי אמתניתין דחררת דם, הרי ראב"י אמר לה דמשנתו קב ונקי ופשיטא דהכי הלכתא. וכתבו התוס' דאף דפליגי עליה לענין טומאת מגע ומשא דתני ביה רב חייא, מכל מקום אמאי דאמר להדיא לא מצינו פלוגתא. אי נמי טעמא דראב"י משום דטומאה סרוחה היא ובהא לא מצינו פלוגתא. וכן לא קאי אמשנת רבי יוסי בן המשולם דהא רב פסיק להדיא כדבריו, וכן לא לענין שער בכור שנתלש, משום דפליגי ביה.

ג. (1) דעת רשב"ג דפטורה מן הבכורה, משום דחזקה היא שאינה מינקת אלא אם ילדה, ואף דיש להסתפק האם אחר הלידה מרחמא אף לאותו שאינו בנה, ואם אינו ברור שזה שמניקתו הוא בנה, ולהכי לענין אותו ואת בנו אי אפשר לחייבו, מכל מקום לענין בכורה ממה נפשך נפטרה, או מוולד זה או מוולד אחר. ולדעת רבנן לעולם יש לחוש שמא אינו בנה ואף מעולם לא ילדה, ולהכי אף לענין בכורה אכתי בספיקא קיימא.

(2) אמרינן דרשב"ג וודאי פטורה מן הבכורה, משום דממה נפשך או דילדתו והוא הבכור והוא הרי אינו קדוש משום דנדמה הוא, או דילדה וולד אחר, דהא בלא שילדה וודאי אינה מניקה. אמנם לענין אכילתו, מבואר בגמ' דאסור לאוכלו, דהא איכא ספיקא בדעת רשב"ג האם הוא ראיה שילדתו ושפיר שרי באכילה, [אמנם כתבו התוס' דלדעת רבי שמעון דאסר קלוט במעי פרה, דווקא בילדה חזיר יש להתיר, אבל לא בילדה גמל]. או דאינו ראיה אלא דילדה כבר דאי לאו דילדה כבר לא היתה מינקה, אבל אכתי אינו ראיה דהחזיר והגמל נולדו ממנה. ומכל מקום מדין הטלה דהסתפק רשב"ג ליכא להוכיח כלל לחזיר, משום דיש לומר דאת אינו מינה לא מרחמת אם לא ילדתו. ואמרינן בגמ' דאף לרבנן דסברו דמניקה בלא לידה, ולכאורה אסורה באכילה, מכל מקום יש להסתפק שמא אינו מינה לא מרחמא ליה ועל כרחך דבנה הוא.

ד. (1) נקטו דווקא או בכור, או משום דהוא נשחט בבית ושפיר שייך שישחטנו בקופיץ המצוי לו בבית, אי נמי דדווקא בכור שייך אף בזמן הזה, אי נמי עיקר דין איסור גיזה נשנה בבכור ומשום הכי נקטו הדין על בכור, אי נמי כיון דמתנינים לבכור זמן מרובה עד שיפול בו מום, שכיח ביה דשערותיו גדולים. והא דנקטו דווקא קופיץ, ביארו התוס' דהא מסקינן בגמ' דהיינו עושה מקום לקופיץ, דדווקא קופיץ דהוא עבה טעון הכנת מקום, אבל לסכין אין צורך להכין מקום.

(2) כתבו התוס', דלכאורה להאי טעמא דתולש לאו היינו גוזז, שרי אפילו לכתחילה לתלוש שער. אמנם הסיקו, דאף אי נימא דתולש לאו היינו גוזז, מכל מקום מדרבנן אסור במתכוון. ומאי דשרי במתניתין הוא דווקא באינו מתכוון לתלוש להדיא.

(3) הסתפקו האם מאי דשרי מתניתין לעשות מקום בבכור הוא משום דתולש לאו היינו גוזז ואף אם יתכוון הוי רק דרבנן, ולהאי טעמא, ביום טוב דתולש נמי הוי גוזז דהא עוקר דבר ממקום גידולו, ליכא ראיה להתיר באינו מתכוון. או דלמא אף אם תולש היינו גוזז התירו באינו מתכוון, והוא הדין נתיר ביום טוב אפילו דבמתכוון הוי דאורייתא. וביארו התוס' דאי בבכור לא היה התר, והיינו משום דהחמירו חכמים ולא התירו אפילו לצורך מצוה, הוא הדין דיש להחמיר גבי יום טוב. ופשוטו דאף ליום טוב נאמר האי היתר. ורב חנניה בר שלמיא אמר הכי להדיא משמיה דרב. וכתבו התוס' דמכל מקום לעשות מקום בעוף אסור. דהא מסקינן דטעם ההיתר הוא משום "כלאחר יד" ובעוף הרי הדרך בתלישה.

ה. (1) רב סבר כרבי יהודה דדבר דאינו מתכוון אסור. אבל ממסוכריא דנוזייתא ליכא ראיה, משום דהתם פסיק רישא דיבוא לידי סחיטה וכולי עלמא מודו דאסור. ואמרינן דאף דלכאורה סותר הוא למה דהתיר לעשות מקום לשחיטה ביום טוב דלכאורה טעם ההתר הוא משום דבר שאינו מתכוון, מכל מקום איכא למימר דהיינו טעמא משום דגוזז לאו היינו תולש, ולענין יום טוב הוי תולש כלאחר יד ובדבר שאינו מתכוון שרי.

(2) הגמ' סברה דאף הוי יסבור דדבר דאינו מתכוון אסור ועל כרחך דגוזז לאו היינו תולש, דאי נימא דסבר דבר שאינו מתכוון מותר, מנין לרב דסבר רבי יוסי בן המשולם דתולש לאו היינו גוזז. אמנם הכריחו דאינו, דהא לענין פרה אדומה התיר רבי יוסי בן המשולם

לגוזו במספריים את השערות שעיקרן מאדים וראשן משחיר, ולכאורה היינו משום דבר שאינו מתכוון דהרי אינו מתכוון לגיזה אלא לתניקון. והתוס' ביארו דאי משום השער השחור לית לן בה, אלא מוכח הוא מהא דלא חיישינן שיגוזו עוד שערות או יגוזו אף מן האדום של אותן השערות. וליכא למימר דטעם ההיתר הוא משום דקדשי בדק הבית לא אסורין בגיזה, דהא מדרבנן וודאי דאיכא איסורא. וביארו התוס' דמסתברא דכל דתקון כעין דאורייתא תקון, ולהכי ליכא למימר דמשום דרבנן הוא היתר וכדסברינן למימר גבי בכור. אם לאו דנאמר דפרה אדומה משום דלאו שכחה היא לא גזרו בה בדבר שאינו מתכוין.

(3) מסקינן דמותר, דהא אמרינן במתניתין דכשם שהותר לעשות מקום לשחיטה כן הותר לתלוש השערות להראות המום, וליכא למימר דהאי "כשם" קאי אמאי דאמרינן גבי עושה מקום בשחיטה "מלכד שלא יזינו ממקומו" כדי שלא יראה כגוזו, דהא פשיטא דהכי דינא אף לענין בעל מום דאין מה דיוכיח עליו שאינו גיזה. ועל כרחך דקאי אהיתר, דשרי אפילו לכתחילה.

1. (1) בשער מחובר לאחר השחיטה חל בו היתר לכל מילי כדדרשינן לעיל (טו): מתזבח ואכלת. אבל במת כולו אסור בהנאה ויקבר. והיכא דנשר מחיים. אם שחטה לדעת עקביא הותר אף התלוש, ולדעת רבי יהודה אליבא דרבנן חכמים אסרו משום גזירה שמא ישהה לצורך הצמר ויבוא לידי גיזה ועבודה. ולדעת רבי יוסי אף רבנן לא אסרו בכהאי גוונא שנשחט ואף המחובר הותר. והיכא דמת, לדעת רבי יוסי בהא פליגו עקביא וחכמים, ולדעת רבי יהודה כולי עלמא מודו דליכא היתר. ואיכא לקמן דעת תנא קמא דעקביא וחכמים פליגו בין במת ובין בנשחט. וכתבו התוס' דהאי איסורא הוא רק מדרבנן, דאילו מדאורייתא רק מעשה הגיזה נאסר ולא הגיזה עצמה.

(2) בשער בכור תם כולי עלמא מודו דאפילו נתלש מאיליו אסור. וכתב רש"י דהיינו משום דיש מקום לגזור שמא ישהה עד שיפול בו מום ויפקע מהקרבה, ובהאי גזירה אף עקביא מודה. אי נמי, בכור תם לא היה לו שעת היתר כלל. ולדעת ריש לקיש, כל דאכתי לא הורה בו חכם, דינו כתם.

(3) הקשו התוס' דבסוגיין מבואר דהגיזה עצמה מותרת, והיכי שייך למילף מינה לאסור הדם. ותיצו, דממאי דרשינן "בשר ולא חלב" הוי סלקא דעתין לאסור אף דם, דהוי דרשינן בשר ולא דם ולענין לאוסרו בהנאה אתי.

(4) או דאיירי בגיזות שהתערבו, ונחלקו בפלוגתא רבי יוסי ורבי יהודה אי רבנן מודו בנשחט הבכור דשערו הותר, ומאי דאמר רבי יוסי יבוקר היינו אם היה בו מום קבוע, או האם חכם התירו או לאו. או דאיירי בבכורות חיים שהתערבו, ואיירי היכא דלא מצאו עתה הבעל מום, ונחלקו האם אסרינן לכל התערובת, או דאומרים דשמא התרפא המום ושרי. או דאיירי היכא דנבדק ונמצא, ונחלקו האם אכתי יש לחוש לעוד בעל מום דשייך על ידי דמנחא אההדדי, או דליכא למיחש.

2. (1) או דאיכא בינייהו מום שאכתי לא התירו חכם, דלרבי יוסי אף בהא שרי לאחר שחיטה, דהא אמר "שמא יש תקוה", ואי איירי שכבר התירו חכם מה שייך לומר שמא יש תקוה, הא ישחטנו ובוודאי יש תקוה. ולתנא קמא בהא אסרו רבנן דיינו כתם. וברש"י הוסיף דיש לשמוע הכי מדברי חכמים, משום דתריצנא לעיל דרישא דקתני "התולש צמר מבכור בעל מום" היינו בכור דלא הורה בו חכם. אי נמי, לתנא קמא פליגו בין במת ובין בנשחט דהא לא הזכירו כלל בדבריהם דשחטו לכולי עלמא מותר, ולרבי יוסי בנשחטו כולי עלמא מודו דשרי.

(2) פסקינן כרבי יהודה אליבא דרבנן דבנשחט נמי אסור, דהא תנן בבחירתא כותיה. וכן מתניתין דייקא, דהא קתני דהצמר המדולדל אם נראה מן הגיזה מותר. והא ליכא לאוקמא במת, דהא במת אדרבה הנראה מן הגיזה הרי אסור. וליכא לאוקמיה אלא אליבא דרבנן, דאי לעקביא הא אף הנתלש מעיקרא שרי.

(3) התולש להדיא וודאי דאסור מדרבנן דרשע הוא. אבל הנתלש מאיליו, בבעל מום כתב רש"י דלרבנן וודאי אסור דהא יש לחוש לגיזה ועבודה. ולענין תם, בחטאת וודאי לא גזרו דהא לא ישהה דהא מעוכב כפרה הוא. אבל בעולה יש להסתפק האם משום הכפרה דידיה נמי אינו מתעכב, או דכיון דעיקרה לאו לכפרה יש לחוש שיששה אותה. ומרש"י מבואר דהספק רק לרבנן. אבל התוס' כתבו דאף לעקביא יש להסתפק דהא אף הוא אסר בכור תם. וכתבו התוס' דאי משום מעילה ליכא הכא, משום דאיירי דנפדה, או דאיירי שנשחט כבר למזבח וזריקת הדם מתרת אף את השערות.

3. (1) לדעת ריש לקיש כל שאין עיקרו בצד ראשו כלפי חוץ, אבל זה שאינו שווה עם הגיזה שפיר נראה מן הגיזה דהא לעולם יש גיזים היוצאים. ולדעת רב נתן בר אושעיא כל שאינו שווה עם הגיזה יש להחמיר לדונו כאינו נראה, ונפקא מינה לענין לאוסרו אף היכא דהבכור נשחט, והיינו אליבא דרבנן לדעת רבי יהודה דבנשחט נמי אסרו רבנן הנתלש מחיים.

(2) בבהמה דקה לדעת תנא קמא שלושים יום, דהוקש בקרא לבכור אדם, דבקרא בתר בכור אדם כתיב בכור בהמה. ומכל מקום לענין בכור בהמה גסה כיון דכתיב "תעשה" יתירא ילפינן ליתן עוד עשיה ונתנן הכתוב לחכמים לפרשו ואמרו דשיעורו חמשים יום. ולדעת רבי יוסי בדקה שטיפולה מרובה יש לטפל בו שלשה חדשים.

(3) אם נפל בו מום ורוצה לאוכלו עתה, שרי. וכן תמים בזמן המקדש היכא דרוצה להקריבו עתה. אבל תמים בזמן הזה אסור ליתנו לכהן, דכיון דאכתי אינו ראוי לאכילה וטיפולו אבעל הבית, מיחזי ככהן המסייע בבית הגרנות דעושה כן כדי שיתן לו ולא לאחר.

(4) נאמר עליו "שיחתם ברית הלוי", וכן נאמר עליו דקרוב הוא לעונש מיתה כדכתיב "ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו". ורצו אף לקנוס הבעלים לחזור ולהפריש תרומתן, אלא דאם יקנסו יסברו דהוי חיוב גמור, ויאמרו דמה דנטל הכהן בתורת שכר הייה ולא בתורת תרומה, ויפרישו ממנו על חיוב גמור.

4. (1) לכהן עצמו אסור ליתן כסף אפילו כדי שיתן הישראל לכהן אחר, משום דנראה כמסייע בבית הגרנות. אבל לישראל מותר ליתן כסף כדי שיתן התרומה לכהן אחר, דהא התורה זיכתה את הטובת הנאה לבעלים. ואמרינן דהיינו דווקא בתרומה דכיון דיש בה קדושת הגוף לא יטעה המקבל דהתחללה מקדושתה על ידי הקניה. אבל שאר מתנות כהונה דיש בהו רק קדושת דמים, יש לחוש שהמקבל יסבור שהתחללה בהא שקנאוה, ויבוא לאוכלה כדרך שאוכל חולין בלא צלי וחרדל, ולהכי לא שרי למכור את הטובת הנאה.

(2) לדעת רש"י יש להתירה אף לישראל. ולדעת התוס' אין להתירה אלא לכהן לאוכלה אף בימי טומאתו וכדרך שאוכלין שאר חוליו. והיינו טעמא דהקילו משום דתרומת חוץ לארץ הוי רק דרבנן.

(3) אמרינן דשרי לכהן לסייע בבית הגרנות. וכן יכול להפריש לאחר האכילה, אמנם כתבו התוס' דצריך לשייר מעט אף מן החולין דהא בעינן מן המוקף. וכן אין איסור לגעת בה בטומאה, ורק לאוכלה יש איסור בטומאה היוצאה מן הגוף.

(4) אם יש כהן קטן, וללישנא אחת ברש"י אף גדול שטבל לקריו, יש להפריש חלה אחת וליתן לו. אבל אם אין קטן או גדול שטבל, יש לשורפה בתנור. וכתבו התוס' דאין לומר לגדול שיטבול ויאכלנה, משום דדבר מועט הוא ואין ראוי ליתנה אלא לכהן קטן. ובכהאי גוונא דשורפה יש להפריש עוד אחת והיא נאכלת אף לכהן גדול שלא טבל. ואין ללומדה מהמקומות הקרובים לארץ ישראל

דמפרישים שני חלות והשניה נאכלת רק לאותו שאין טומאה יוצאה מגופו, משום דהתם אתי לאחלופי בחלת הארץ, ועוד, משום דבבבל אינו קבוע דמפריש שתי חלות.

1. (1) לדעת רש"י, רב עמרם סבר שיש לו לטבול אבל אינו טעון הערב שמש, דכיון דאין הזאה בחוץ לארץ אף הערב שמש לא בעינן, אבל טבילה בעינן. אמנם מסקינן דלית הלכתא כוותיה, ואף הערב שמש בעינן. ולדעת תוס', לדעת רב עמרם אף טבילה לא בעינן, דכיון דאין הזאה צריך לומר דמשום טומאת מת לא גזרו איסור בתרומת חוץ לארץ, משום דאי אפשר להנצל מטומאת מת דחרב הרי היא כחלל, ולא מסתברא דכל הרוצה לאכול תרומה יש לו להלך לארץ ישראל כדי להטהר. אמנם מסקינן דלית הלכתא כוותיה ויש לו לכל הפחות לטבול.

(2) הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד. ונלמד או מדכתיב "שנה בשנה" והיינו יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו, או מדהוקש לחזה התנופה ולשוק הימין, ואף דבהאי קרא איכא לומר דהוקש לשל תורה שנאכל ליום ולילה ולא לשם שלמים, הא כתיב "יהיה" להוסיף לך עוד הויה על התורה. ויש לשחטו עד שנה מזמן שנולד, וילפינן לה או מדכתיב "שנה בשנה" דאיזוהי שנה שנכנסת בחברתה, הוי אומר שנה של בכור שנמנית משעה שנולד ולא לשנת עולם. אי נמי, ילפינן לה משאר הקדשים שבאים בן שנתם דכתיב בהו "כבש בן שנתו".

1.א. (1) ילפינן לה או מדכתיב "יהיה" יתירא. או מדכתיב "ובשרם". ורש"י פירש שלא מצינו לו בכל התורה היינו דבלאו דרשא לא הוי אמינא הכי. והתוס' פירשו דאדרבה בכל התורה אשכחן לא כן, דהרי בשאר הקרבנות שנפל בהם מום שאינם ראויים למזבח, אף לכהנים אינן ראויין.

(2) למסקנת הגמ', נפל לו מום בתוך שנתו, אין לו אלא השנה שנולד בה. ואם נפל בו מום סמוך לסיום השנה או לאחר השנה, יש לו עוד ל' יום מזמן נפילת המום. והאי שלושים יום מפני השבת אבידה הן, ולרש"י היינו דאם הישראל ישחט עתה שמה לא יודמן לו כהן, ולתוס' היינו אפילו הכהן גופיה אם אינו צריך לבשר יכול להמתין עד ל' יום.

(3) ביארו התוס' דהאי רשאי היינו דאינו חייב לכונסו לכיפה כשאר קדשים בזמן הזה. אמנם דחו, דמשמע דאם רוצה לכונסו לכיפה יכול. ומשם הכי ביארו, דרשאי להתעכב אם אין חכם מומחה במקומו.

(4) בדוקין שבעין מדינא יקבר, משום דיש מהם שמשנתנים לאחר מיתה ואינו ראייה דמום קבוע היה. ובשאר מומין, לדעת רבי יהודה יש להתירו, ולדעת רבי יוסי יש לקנסו ולאוסרו גזירה אטו מומין המשנתנים לאחר מיתה.

1.ב. (1) אם הורה בדוקין שבעין, כולי עלמא מודו דאין בהוראתו כלום, דהרי לא מהני מה שיראו עכשיו, משום דיש מהן שמשנתנים. ומבואר במתניתין דחייב לשלם, וכתבו התוס' לקמן (ע"ב), דלכאורה הוא כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי. ואם התיר בשאר מומים שאפשר לבודקן אף לאחר מיתה, לרבי יהודה שרי באכילה, ולרבי מאיר אסור משום דקניס אטו דוקין שבעין. והיכא דחייב לשלם, אמרינן דמשלם רביע לדקה ומחצה לגסה. ומסקינן בטעמיה, דאין לו לשלם טפי ממחצה משום דהוי ממון המוטל בספק, דדלמא אף החכם לא היה מתירנו ולא היה ראוי לאכילה, והכא תיקנו חכמים דיחלוקו [אף דבעלמא איכא למימר דלא אמרינן יחלוקו בספיקות. (תוס')]. ומכל מקום בדקה יש לו לשלם רק רביע משום גזירת מגדלי בהמה דקה, ולרש"י היינו משום דיש בהו טורח גדול בגידולן וזה שהתירו הרי הצילו מזה הטורח. אי נמי, דקנסו לו משום האיסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל. והתוס' ביארו, דכיון דאסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל, הרי היה צריך להוליכה לחורשין חוץ ליישוב ואיכא ביה טורח גדול.

(2) לרבי מאיר דדאין דינא דגרמי, בכל גוונא חייב לשלם דהא גרם הפסד בהוראתו שלא היה לו להורות. ולמאן דפליג ארבי מאיר, אינו חייב אלא בנשא ונתן ביד, ולענין טהרות משכחת לה או דטימאן בשרץ כדי להחזיק דבריו, או עירבן עם שאר פירותיו הטהורים להחזיק דבריו שטיהרן. ולענין חייב וחכאי איירי או דנטל מעות מיד החייב, או דנטל המשכון והחזירו לזכאי.

(3) רבי טרפון לא היה חייב לשלם, משום דהיה מומחה מבית דין. ועוד, דהרי הוי טעות בדבר משנה, דהרי שנינו להדיא דניטלה האם כשרה, וכיון דהיה יכול לחזור בו מפסקו, לאו מידי הוא ואינו חייב לשלם.

1.ג. (1) אין התירו היתר משום דיש לחשוש דמשום שכרו הורה בו היתר, מלבד אותו החסיד שאינו נחשד בכך כאיליא ביבנה שהתירו לו חכמים ליטול שכר, ותיקנו שיטול שכר בין על תם ובין על בעל מום, כדי שלא יחשדו בו דאמר שהוא בעל מום כדי ליטול מעות. וכן תיקנו שאם יחזרו ויראו לו אותו הבכור, שלא יטול תו מעות נוספות, כדי שלא יחשדוהו שלא התירו כדי ליטול מעות פעם נוספת.

(2) אסור ליטול שכר על הדין, משום דנאמר "ראה למדתי אתכם וגו'" מה אני בחינם אף אתם בחינם. ומכל מקום שכר בטלה התירו, [ולרש"י היינו כמה היה נוטל להבטל מעבודתו הקשה ולעבוד בעבודה זו הקלה. ולתוס' היינו כמה היה נוטל כדי להבטל כלל ולא לעשות מלאכה]. והיינו דווקא היכא דמוכח דהוא שכר בטלה, אבל בלאו הכי אמרינן דמכוער הדבר. ועוד מצינו שדייני גזירות בירושלים היו נוטלים שכרן מתרומת הלשכה, משום דלא עסקו בשום דבר וכל עיסקן היה לדון. וכתבו התוס' דהאי איסורא לא שייך לשוחד, דאיסור שוחד הוא ליתן ממון על הא דישתדל לדונו יפה ולהפך בזכותו.

(3) על עצם פעולת ההזיה והקידוש אסור, דדמי לכל מצוות דאסור לעשות בשכר. אבל על ההבאה ממקום רחוק או על מילוי המים דאינו מחויב מעצם המצוה, שפיר יכול ליטול שכר.

(4) התירו לו להכנס לבית הפרס לטהרת טמא מת, וכתבו התוס' דהיינו דווקא על ידי ניפוח, ואפילו הכי טמא מלאכול תרומה דרק לאוכלי פסח התירו בניפוח. ולדעת ר"ת מהני ניפוח לכל מילי, וכתבו התוס' דלדבריו התירו לטהר טמא מת אפילו בלא ניפוח, משום דהוי רק טומאה דרבנן. ולענין פסח התירו באופן שינפח קודם כניסתו, והסיקו התוס' [בדעת ר"ת] דהוא הדין לשאר מצוות. ויש מצוות שהתירו אף בלא ניפוח כגון ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער ולכבוד הבריות.

1.ד. (1) אסור לקנות עורות צבאים מן החשודים על הבכורות והיינו דחשודים להטיל בהם מום, משום דמיחלף בשל עגלים, אלא אם הם עבודים, דאמרינן דלא יטרח בשל בכור כי היכי דלא יגלו מירמתו ויפסדו. ולדעת תנא קמא אף עורות של נקבות אסור לקנות ממנו, משום דיכול לחתוך את זכרותן ולומר דשל נקבות הם והחתוך הוא על ידי עכברים. ודעת רבי אליעזר דאין לחוש להא משום דעכברים מינכר, וידוע דבאמת של נקיבה הן.

(2) צמר ופשתן שאינן עבודים אסור, אבל אם הם עבודין, אפילו שעדיין לא עשאן לבגד אלא עשה מן הצמר נמטי, ומן הפשתן תיכי, מותר לקנות ממנו, משום דחושש שיגלו מירמתו ויפסידו טירחתו שטרח בהן.